

POSEBNOSTI DEKLINACIJ

1. (a-) DEKLINACIJA

Substantivi te deklinacije so FEMININA.

MASKULINA so imena moških oseb: *advena* – prišlek, *agricola* – poljedelec, *incola* – prebivalec, *scriba* – pisar, *poeta* – pesnik, *Persa* – Perzijec, *Dalmata* – Dalmatinec.

Posebnosti

1. Staro obrazilo *-as* za gen. sg. se je ohranilo v zvezah: *pater familiās* - hišni gospodar, *mater familiās* – hišna mati, gospodinja; *fīlia familiās*, *fīlius familiās*. Vendar uporabljamo tudi obrazilo *-ae* → *mater familiae* ect.
2. Substantiva dea boginja in *fīlia* hči imata v dat. in abl. pl. v zvezi z *deus* bog in *fīlius* sin starejše obrazilo *-bus*: *dis et deābus* bogovom in boginjam, *fīliīs fīliābus* sinovom in hčeram.
3. a) PLURALIA TANTUM - substantivi, ki se rabijo samo v plural:

<i>angustiae</i> – soteska	<i>epulae</i> - pojedina, gostija	<i>minae</i> – grožnje
<i>Athēnae</i> - Atene	<i>fēriae</i> – počitnice, praznik	<i>nūptiae</i> - svatba
<i>Cannae</i> - Kane	<i>indūtiae</i> - premirje	<i>inimīcitiae</i> - sovraštvo
<i>dēliciae</i> - mamilia, naslada	<i>īnsidiae</i> - zaseda, zalezovanje	<i>Nōnae</i> - 5. oz. 7. dan v mesecu
<i>dīvitiae</i> - dragocenosti, bogastvo	<i>Kalendae</i> – 1. dan meseca	<i>reliquiae</i> - ostanki
		<i>tēnebrae</i> - tema

- b) Nekatere besede imajo v pluralu poleg navadnega še drug, soroden pomen, npr.:

<i>aqua</i> – voda; pl. vodé, zdravilni vrelci	<i>fortuna</i> – usoda, sreča; pl. položaj, imetje
<i>cēra</i> – vosek; pl. voščene tablice	<i>littera</i> – črka; pl. črke, pismo, književnost
<i>cōpia</i> – množica; pl. bojne čete, zaloga	

4. SINGULARIA TANTUM – samostalniki, ki se rabijo samo v singularu: *sapientia* – modrost, *senecta* – starost, *Rōma* – Rim, *agrilla* - ilovica

2. (o-) DEKLINACIJA

1. Substantivi na **-er** so MASKULINA, tako tudi večinoma samostalniki na **-us**.
2. FEMININA so:
 - a) *humus, humi* – prst, tla; *alvus, alvi* – trebuh;
 - b) imena dreves ter imena dežel, otokov, mest na **-us**:
 - *fagus* – bukev, *populus* – topol, *malus* – jablana, *prunus* – sliva, *quercus* – hrast.
(\curvearrowleft Sadeži so srednjega spola: *malum, prunum*)
 - *Corinthus* – Korint, *Cyprus* – Ciper, *Aegyptus* – Egipt, *Epirus* – Epir
3. NEUTRA so substantivi na **-um** ter *vulnus, vulgi* – nižje ljudstvo in *virus, viri* -strup

Posebnosti

Lastna imena, ki se končujejo na **-ius, -aius, -eius** in besede **filius, genius** – duh zaščitnik, **meus** – moj, imajo v vokativu singulara končnico **-i**.

nominativ	<i>Tullius</i>	<i>Gaius</i>	<i>Pompeius</i>	<i>filius</i>	<i>genius</i>	<i>meus</i>
vokativ	<i>Tulli</i>	<i>Gai</i>	<i>Pompei</i>	<i>fili</i>	<i>geni</i>	<i>mei</i>

3. (mešana) DEKLINACIJA

I. ENAKOZLOŽNICE (Vokalne osnove / 1.vrsta, 1. in 2. razred)

Značilne končnice za moški in ženski spol: **-E, -IUM**

Značilne končnice za srednji spol: **-I, -IA, -IUM**

SPOL: - MASCULINA so: a) imena moških oseb;

b) substantivi na **-cis, -guis, -nis**, npr.: *piscis* – riba, *unguis* – noht,
panis – kruh, *amnis* – reka

c) nekateri drugi samostalniki na *is*:

axis – os
postis - podboj
ensis – meč

collis - grič
orbis - krog

fustis – palica, gorjača
mensis - mesec

Sem spadajo tudi substantivi s posebnimi končnicami v 1. skl. sg.:

1. Sem spadajo tudi besede, ki se v nominativu sg. končujejo na **-e, -al, -ar** (*mare* - morje, *ovile* – ovčja staja, *animal* - žival, *calcar* - ostroga, *exemplar* - primer), ki so NEUTRA.
2. Substantivi, ki se končujejo na **-es**: *feles* – mačka
3. Substantivi na **-er**: *imber, imbris, m* – ploha; *linter, lintris, f* – čoln; *uter, utris, m* – meh; *venter, ventris, m* – trebuh
4. Substantivi na **-ex**: *senex, senis, m* - starec

Posebnosti

1. Akuzativ sg. na **-im** in ablativ sg. na **-i:**

- a) *Arar, Araris, m* (reka v Galiji) ter rečna mesta na **-is:** *Tiberis, is, m* – Tibera → *Tiberim, Tiberi in Neapolis, is, f* – Neapelj → *Neapolim, Neapoli*

b) Samostalniki ženskega spola:

<i>febris</i> – mrzlica	<i>turris</i> – stolp	<i>sitis</i> - žeja
<i>puppis</i> – krma ladje	<i>tussis</i> - kašelj	<i>restis</i> – vrv
<i>securis</i> – sekira		<i>vis</i> - moč

- c) Grške tujke: *diagnosis, is, f* – diagnoza; *basis, is, f* – podstavek, temelj; *narcosis, is, f* – narkoza, omama; *dosis, is, f* – doza

2. V genetivu plurala imajo **-um** naslednji substantivi :

<i>canis, canis, m</i> – pes	<i>iuvenis, is, m</i> – mladenič	<i>vates, is, m</i> - vedež
<i>sedes, sedis, f</i> – sedež	<i>mensis, is, m</i> - mesec	<i>volucris, is, f</i> - ptica

In tudi. - *pater, patris, m* - oče
- *mater, matris, f* - mati
- *frater, fratris, m* - brat } imajo genetiv plurala na **-um**

II. NEENAKOZLOŽNICE (Konzonantne osnove / 2.vrsta, 1. in 2. razred)

Značilne končnice za vse spole: **-E, (-A), -UM**

SPOL: MASKULINA so: a) imena na **-ex, -icis** in **-is, -itis** npr. *vertex, verticis* – vrh; *limes, limitis* – meja

POLEG sodijo tudi:

<i>lapis, lapidis</i> – kamen	<i>dens, dentis</i> – zob	<i>pons, pontis</i> – most
<i>pes, pedis</i> - noga	<i>fons, fontis</i> - studenec	<i>calix, calicis</i> – čaša
<i>paries, parietis</i> – stena	<i>mons, montis</i> – gora	<i>grex, gregis</i> – čreda

FEMININA so: a) *arbor, arboris* – drevo ; *tellus, telluris* – zemlja
b) imena na **-do, -go, -io:** *magnitudo, magnitudinis* – velikost; *imago, imaginis* – podoba; *natio, nationis* – narod

VENDAR so MASKULINA:

<i>cadro, cardinis</i> – tečaj, stožer	<i>pugio, pugionis</i> - bodalo	<i>septentrio, septentrionis</i> – sever
<i>margo, marginis</i> – rob	<i>scipio, scipionis</i> - palica	<i>Vesontio, Vesontionis</i> – galsko mesto
<i>ordo, ordinis</i> - red		

- NEUTRA so: a) imena na **-ur, -us, -men**:

<i>nomen, nominis</i> – ime	<i>fulgur, fulguris</i> - blisk	<i>tempus, temporis</i> – čas
<i>carmen, carminis</i> – pesnitev	<i>ebur, eboris</i> – slonovina	<i>ius, iuris</i> – pravo

b) imena dreves na **-er**, npr.: *acer, aceris* – javor; *cicer, ciceris* – čičerka; *papaver, papaveris* – mak; *piper, piperis* – poper;

☞ POLEG sodijo tudi:

<i>aequor, aequoris</i> – morska gladina	<i>mel, mellis</i> – med	<i>uber, uberis</i> - vime
<i>iter, itineris</i> – potovanje	<i>fel, fellis</i> - žolč	<i>vas, vasis</i> – posoda
<i>ver, veris</i> – pomlad	<i>far, farris</i> – pira	<i>os, ossis</i> – kost
<i>cadaver, cadaveris</i> – truplo	<i>verber, verberis</i> – udarec	<i>ōs, oris</i> – usta
<i>aes, aeris</i> – bron, bakrena ruda		

IN ŠE:

- *caput, capit* – glava
- cor, cordis* – srce
- lac, lactis* – mleko
- grška imena na **-ma, -matis**: *poema, poetatis* – pesem; *systema, systematis* – sestav; *symptoma, symptomatis* – simptom

Posebnosti

Končnico **-IUM** v genetivu plurala imajo:

- *as, assis* – as; *os, ossis* – kost; *mas, maris* – moški; *mus, muris* – miš.
- substantivi, katerih osnova se konča na 2 konzonanta, npr.: *mons, montis, m* – gora; *urbs, urbis, f* – mesto; *cor, cordis, n* - srce
- IN ŠE: *lis, litis, f* – prepir; *nix, nivis, f* – sneg